

MEDLOG

EŠD 15520	Medlog – Ruševine pristave dvorca Forsthof
Cestni odsek	LOPATA – MEDLOG
Temeljna topografska karta TTN	Celje 29
Kataster	k.o. Medolg parc. št. 1304/1, 27, 28, 1305, 1306, 1308
Vrsta najdišča:	stavba
Čas:	novi vek
Način in čas odkritja, odkritelj:	arheološki pregled 1999, Bojan Djurić
Vrsta in čas raziskav:	izkopavanje 2001
Vodja izkopavanj:	Matjaž Novšak, Simona Tomažič
Obseg raziskanega prostora:	2078 m ²
Arhiv najdišča hrani:	ZVKDS, Območna enota Celje; Arhej, d.o.o.

Na najdišču je nekoč stala hiša, morda pristava k bližnjemu dvorcu Forsthof (ena izmed pristav stoji še danes), ki je izpričana na Franciscejskem katastru iz leta 1825. Ostanki te arhitekture je intenzivna obdelava polj z leti popolnoma uničila. Ostali so okrnjeni sledovi poselitve, ruševina stavbe, drobne najdbe, npr. novci (dva srebrna novca iz začetka 18. stoletja) in večja količina keramike, datirana večinoma od 16. do 19. stoletja. Skoraj vsa keramika je iz »odpadne jame«, v kateri je bila tudi znatna količina živalskih kosti.

Za interpretacijo arheoloških je pomemben kratek zgodovinski pregled območja naših raziskav. Kot je zarisano na Franciscejskem katastru iz leta 1825, je severovzhodno od raziskanega območja stal dvor Forsthof (imenovan tudi Gozdni dvor; del stoji in je uporabljan še danes), v neposredni bližini severozahodno pa Tiergarten (v literaturi omenjan tudi kot Zverinjak; danes je ledinsko ime tega območja Tirgut). Gozdni dvor je v virih prvič omenjen leta 1469, ko ga je dobil v najem poveljnik celjske vojaške posadke Wenko von Lustthal. Med Gozdnim dvorom in Zverinjakom je bil ob Ložnici mlin, ki je pripadal dvorni posesti. Gozdovom so v srednjem veku posvečali veliko pozornost, ne samo zaradi lesa za kurjavo in gradnjo, ampak predvsem zaradi lova. Cesar Maksimilijan I. se je menda še posebej zanimal za Zverinjak, ki je bil ograjen in v katerem so po njegovem naročilu gojili divjačino. Leta 1682 so gozdove prodali, nekaj lastnikov gozda ob Gozdnem dvoru je celo znanih, med njimi tudi baron Moscon (med 1754 in 1850).

Vsi ti podatki kažejo, da so bile stavbe v okolici najdišča, razen Zverinjaka, v uporabi vsaj 400 let, nekateri objekti pa svojemu namenu služijo še danes. V kompleks dvornih objektov je gotovo sodila tudi stavba, ki bi jo morda lahko interpretirali kot pristavo in kateri so bivali bodisi oskrbovalci Zverinjaka bodisi "mlinarji". Stavba je nekoč stala natančno na prostoru naših raziskav,

žal pa so se njeni temelji tekom let popolnoma uničili. Temu sta botrovala vsaj dva dejavnika. Prvi je poplavljanje Savinje in Ložnice, drugi pa intenzivno obdelovanje polj, ki je na tem prostoru potekalo vsaj zadnjih sto let. Stavba je stala na najvišjem delu terena, zato je bila s poljskimi deli tudi močnejše uničevana.

Del južne stene stavbe v franciscejskem katastru sovпада z dvignjeno prodnato osnovo. Temelji stavbe so bili popolnoma uničeni, ostala je le ruševina, ki se je razprostira južno od nje. Da je stavba tu nekoč zares stala, dokazujejo tudi najdbe v ornici, kjer se večja količina keramike pojavlja severno in južno od nje (največja koncentracija gradbenega materiala je v ornici prav nad ruševino), kot tudi v plasti pod njo, kamor sta prodrli tako keramika kot tudi gradbeni material. Največja količina obojega je zopet pod ruševino in na območju hiše oziroma severno od nje. Izrazito veliko odlomkov keramike in pečnic (nekaj tisoč odlomkov keramike) je bilo odkritih v jami, ki jo interpretiramo kot odpadno jamo. Keramika in pečnice iz odpadne jame so tipološko zelo raznolike, datirane okvirno od 16. stol. naprej.

Pečnice so tako likovno kot tudi kronološko najzanimivejši del najdb z najdišča Medlog. Posebnost med pečnicami je okrasto rjavo loščena pečnica, kjer je osrednji motiv grbovna plošča, počez predeljena z brunom, v zgornjem desnem kotu je upodobljen pes, v spodnjem levem pa konj. Nad grbovno ploščo je trak z napisom: D F. V. D. H. Z. W. V. R., pod njo pa vrezana letnica 1689. Grb pripada kranjski plemiški družini von Dienersperg, ki je sodila med viteze in deželane s posestjo in katere ena veja je živela na Kranjskem, druga pa v okolici Celja. V 17. stol. so bili tu lastniki vsaj treh gradov, med drugim tudi gradu Vojnik. Na tej stopnji raziskav je zanimiv predvsem odlomek glinenega modela, ki je matrica za obravnavano pečnico in eden od resnih indicev, da gre pri najdišču Medlog morda za ostanke pečarske (in lončarske?) delavnice.

Med lončenino prevladujejo odlomki kuhinjske lončenine, v prvi vrsti odlomki loncev in skled. Druga večja skupina posod so loščene sklede, sporadično pa se pojavljajo tudi odlomki loščenih bokalov in steklenic.

Sklede so druga največja skupina posod na najdišču Medlog, tako številčno kot oblikovno. Njihovo število je v primerjavi z drugimi najdišči - npr. grad Šalek, Otok pri Dobravi - presenetljivo veliko, vzrok za to pa je najbrž veliko bolj kompleksen, kot se zdi na prvi pogled. Prva možnost je obstoj lončarske delavnice v bližini in dejstvo, da je večje število teh kosov sodilo med deformirane, izločene kose, druga možnost pa nakazuje na specifično gospodarsko delavnost. Najbližje in v tem trenutku edine analogije - deloma oblikovne, predvsem pa po številu posod - najdemo v slovenskem prostoru na planinah v Kamniških Alpah, kjer sta namembnost in uporaba posod prilagojena živinorejski dejavnosti in predelavi mleka (sirarstvo, kisanje mleka, ipd.).

Čeprav je bila hiša uničena - vzroki za uničenje so bolj ali manj znani, dopuščamo pa tudi možnost, da so kmetje namenoma porušili še zadnje ostanke objekta, gradbeni material pa uporabili za izravnavo manjšega padca terena južno od stavbe - lahko z arheološkimi izsledki z gotovostjo potrdimo njen obstoj, in sicer tako z ruševino kot tudi z najdbami, lončenino in pečnicami, ter nazadnje tudi dvema srebrnima novcema iz 1708 in 1711. Večina keramičnega gradiva sodi v časovno obdobje 16. in 17. stoletja, pri čemer so z analogijami močno potrjene datacije pečnic v 16. in 17. stoletje, skled okvirno v 16. - 18. stoletje, lonci pa potrebujejo za časovno določitev detajlnejšo analizo na večjem vzorcu. Analiza večje količine živalskih kosti iz odpadne jame bo pokazala, s čim so se stanovalci hiše prehranjevali.

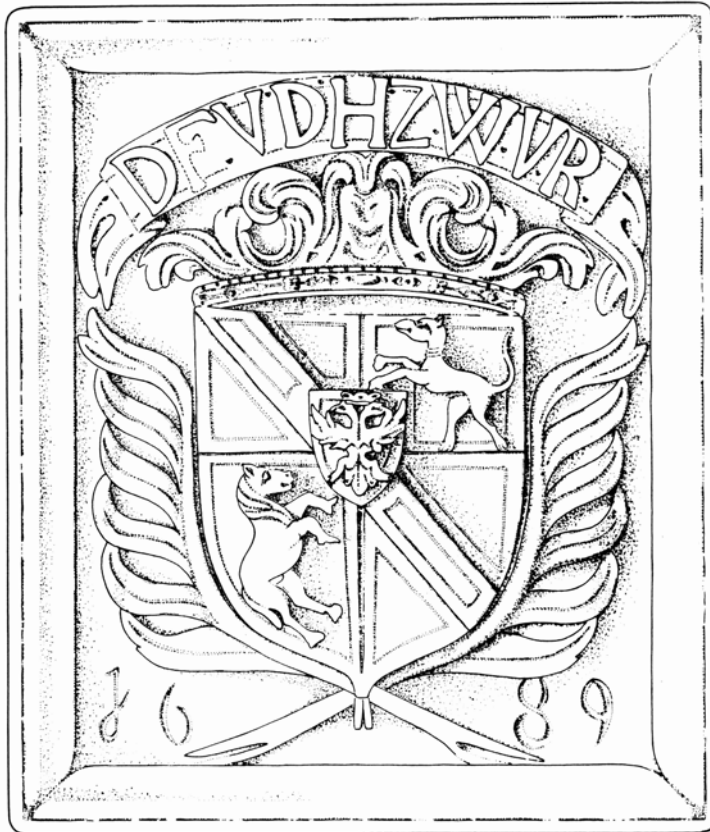
Simona Tomažič

Literatura in viri:

Djurić, Bojan. Poročilo o arheoloških raziskavah na najdišču Medlog, Ljubljana 1999.

Mušič, Branko; Berič, Božo. Poročilo o geofizikalnih raziskavah na lokaciji Medlog pri Celju. Ljubljana 1998.

Novšak Matjaž; Tomažič, Simona. Poročilo o arheoloških izkopavanjih na lokaciji Medlog na trasi AC Hoče-Arja vas, priključek Lopata, Celje 2002.

1. Pečnica z grbovno ploščo, ki prikazuje grb kranjske plemiške družine von Dienersperg.

2. Odlomek polihromno loščene pečnice (rjavo, belo in modro) z reliefno nišo, obrobljeno z bisernikom in operutničeno angelsko glavico v vogalu je tipičen primerek igrive renesančne ornamentike 17. stoletja.